

מראי מקומות- סנהדרין צ'

דעדיין לא נתרבה שאר מצוות (דנלמדו מ"ללכת"), לכן אמרי' דכל הריבוי דאף על עקירת מקצת חייב מיתה, דנלמד מקרא ד"מן הדרך", קאי רק על ע"ז. אבל בשאר מצוות, דלמדים מ"ללכת", חייב רק בעקירת כל המצוה, שהרי ללכת משמע כולו.

(ג) **בכל אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה, שמע לו חוץ מעבודת כוכבים-** הק' השואל להרדב"ז (ב', תרנ"ב), היתכן שאם יקום נביא מוחזק בנבואה ויאמר מצוה להרוג פלוני, או לשלול עיר פלונית, כדי לעשות גדר וסייג לתורה, האם שומעים לו, כיון שאין ב"ד נראים להם לשמוע לו אפי' לעשות סייג. והשיב הרדב"ז דצידד לפרש דסוגיין דוקא בעבירות שבין אדם למקום מיירי, אולם כ' דהגמ' לא משמע כן, דמשמע דבכל התורה כולה חוץ מע"ז אמרי' כן. אלא כ' דאה"נ, כיון שהוא מוחזק בנבואה, ואומר שעכשיו יש לעבור עבירה זו לשעה כדי לקיים התורה, אמרה תורה דאליו תשמעון.

(ד) **שאפי' מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו, וכו'-** פי' הערוך לנר, ידיעה התורה דע"י כח טומאת ע"ז יעשה כישוף, ויכול לעשות אותות ומופתים. ולכן נתנה תורה לו ממשלה לכתוב דגם אם יעשה אותות, אל תשמע לו. אבל ר"ע פליג ע"ז, וס"ל דודאי לא יעשה הקב"ה אותות לנביא השקר, אלא אותות ומופתים אלו הם שנתן הנביא כשהי' נביא אמת. אלא שכ' דק' לר"ע הא דקאמר קרא כי מנסה ד' אלקיכם אתכם, ואי נתן האותות לקיים נבואתו הראשונה האמיתי, איזה נסיון הוא זה, וי"ל.

(ה) **בת כהן היא בשריפה ואין בועלה בשריפה, זוממין איני יודע, וכו'-** ע' מה שהק' השו"ת בית יצחק (ר' יצחק יהודה שמעלקיש, יו"ד א', מ'), דלכאור' אין שייך האי דינא דזוממי בת כהן ובעלה, הרי קיי"ל דאין נהרגין עד שיגמר הדין, וגם קיי"ל דהרגו אין נהרגין. וא"כ, כיון דקיי"ל דאין דנין שנים ביום א', אפי' נואף ונואפת, כדאי' לעיל (מ"ו), א"כ,

(א) **אבל עוקר הגוף בשאר מצוות, דברי הכל בחנק- פרש"י,** דנפקא לן מקרא אחרינא, האמור בפרשה אחרינא דלא כתיב בה הדחה, אך הנביא אשר יזיד לדבר בשמי, והיינו מה שלא שמע, וכת' ומת הנביא ההוא, וכל סתם מיתה בחנק. ובקיים מקצת ובטול מקצת דשאר מצוות אמרי' דפטור, אע"פ שנודע שהתנבא מה שלא שמע, משום דאשר יזיד לדבר דבר כתי', דמשמע דבר שלם ולא מקצת. ואע"פ שחייב בשאר דברים שהתנבא מה שלא שמע, כ' הר"ן בשם רש"י (וכע"ז ברש"י ד"ה דברי הכל פטור) שאין אותה פרשה של נביא שקר אלא בדברים אחרים, כגון חנני' בן עזור, שאין הפרשה מדברת בדברי המצוות. **ותמה** הר"ן ע"ז, איך אפשר שהמתנבא מה שלא שמע שיהא חייב בשאר דברים, ולא יהא חייב בדברי המצוות, בין בכולן ובין במקצתן, הרי סכ"ס מתנבא מה שלא שמע. והוא פי' דמה שאינו חייב לעולם על שאר מצוות, היינו משום דיתכן דהנביא מתנבא אמת, דאולי הקב"ה מצוה לעקור חלק של המצוה לשעה, וכמו אליהו בהר הכרמל, אבל אם מתנבא על מצוה לגמרי, אז ודאי נביא שקר הוא, וכולנו עדים בזה, שהרי ודאי הקב"ה לא יאמר לעקור מצוה מן המצוות לעולם. משא"כ לענין ע"ז, דאז ודאי אין הקב"ה מבטל אפי' קצת מן המצוה, והוא בכלל מדיח, וחייב סקילה מיד. וכל זה הוא דעת ר' חסדא, אבל ר' המנונא ס"ל דכיון דכתי' בפרשת נביא המדיח "ללכת", דהיינו מצות עשה, משמע דקאי על שאר מצוות, דדוחק לומר דמיירי דוקא בעשה דונתצתם, ומה שלא נתרבו שאר מצוות לענין מקצת עשה ול"ת, היינו משום ד"מן הדרך" דמשמע מקצתם, היינו דוקא בע"ז, ונמצא שהמתנבא לעבוד ע"ז בין בכל ובין במקצת, והעוקר הגוף דשאר מצוות (לגמרי) הרי הוא מדיח ונסקל.

(ב) **ר' המנונא אמר, מח' בעוקר הגוף בין בע"ז בין בשאר מצוות, וכו'-** ע' מש"כ רש"י, וכ' המהרש"א בביאור דבריו, דכוונת ר' המנונא לומר, דכיון ד"מן הדרך" קאי על ע"ז, כיון

מצינו שהשיב לו כלום מעשה בא לידך, וכו', ומה בכך, הרי עדיין יש לחוש שמא יגרום החטא. **וע"ש ש"כ** לפרש באריכות שיש הרבה מדרגות בענין זה, ומדרגה של עוה"ב שנזכר אצל תנאים אלו, היינו המדרגה הגדולה האחרונה שאין למעלה הימנו, שלא יזכו אלא אליה אלא הצדיקים הגמורים.

(ט) **לעולם הבא - ע' בחי' הר"ן** שהביא מה שנח' הראשונים בביאור מהו ביאור "עולם הבא". הביא הר"ן דמשמע מהגמ', דאמרי' דמי שכפר בתחיית המתים אין לו חלק לעוה"ב, לפי שכפר בתחיית המתים, ולכן אין לו חלק בה, משמע דעולם הבא היינו לאחר תחיית המתים. וזו היא שאמרו שעוה"ב אין לו אכילה ושתי', אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה, כלומר, שאע"פ שיהיו חיים וקיימים בגוף ובנפש, יחיו בלא אכילה ושתי', וכענין משה כשעלה להר סני, ואליהו כשעלה לשמים. והביא שכן הוא דעת הרמב"ן והרבה מן הראשונים. אבל הביא ששי' הרמב"ם אינו כן, אלא שעולם הבא היינו שם המונח על עולם הנשמות אחרי מות הגוף. וסיים הר"ן שזהו מח' ישנה שתלוי במדרשי רבותינו. [וע"ע בכתבי הרמב"ם החדש שהודפס ע"י ארטסקרול, חלק א' בסופו, בפרק הנקרא "לעתיד לבא ועולם הבא", שהאריך בשיטות הראשונים בענין זה והמסתעף].

(י) **שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ - פי' התפארת ישראל** (יכין ג') דרשת המשנה, דאי כפשטא דקרא, האם באמת ישראל כולם צדיקים. ותו, מי מהם לעולם יירשו ארץ, ומי גבר יחי' ולא יראה מוות. ולכן דרשי' ככה, ועמך, כשיהיו נתטהרים מטנוף צואת עוונותם, מהנשמת קל חי בקרבם, אז לעולם יירשו ארץ, דהיינו נצחיות הרוחני שבעוה"ב שמכונן אל נשמתם.

(יא) **האומר אין תחיית המתים מן התורה - פרש"י**, דאפי' אם מודה ומאמין שיהי' תחיית המתים, אלא דלא רמיזא באורייתא, כופר הוא, הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה, מה לנו ולא מונתו, ולכן כופר גמור הוא. וכ' **הבאר שבע** דודאי תלמיד טועה כ' כן, ואי"ז

הא אין שייך לדון על שניהם ויהיו שניהם בחיים. כלומר, אם דנו על האשה ביום א', ונגמר דינה ביום ב', ע"כ צריכים להרוג אותה, דלהמתין א"א, שאסור לענות הדין. וכיון שאין דנים שניהם ביום א', א"כ ע"כ אין גומרין דינו של האיש אלא למחר, וא"כ כבר נהרגה האשה, והוי כאשר עשה, ונמצא שא"א שיהיו הבוועל והנבעלת בחיים כשהוזמו העדים, ע"ש באריכות ביישוב הקו'.

חלק

(ו) **פרק חלק - ע' לעיל בריש פרק הנחנקין** (פד). שהארכנו בשם החי' הר"ן בענין איזה פרק קודמת, פרק הנחנקין או פרק חלק.

(ז) **כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב - ע' במהרש"ל** שהביא בשם רש"י דבאמת אי"ז מן המשנה, אלא דבר אגדה הוא כדי להתחיל המשנה בדבר טוב, אבל באמת המשנה מתחלת ואלו שאין להם חלק לעוה"ב, והוי המשך של הפרקים לעיל דמיירי באלו שהמיתו ב"ד. והעיר הבאר שבע, מי הכריחו לפרש שאין קטע זה מהמשנה. ותי' שהוקשה לרש"י, למה סידר רבי בבא זה כאן, הלא אין לה שום שייכות עם בבות הקודמות, ואין כאן מקומה. עוד הביא הבאר שבע מהפיה"מ **להרמב"ם**, שתי' דמה שהובא כאן, היינו משום שקדם בזה דין מיתות ב"ד ומחוייבי כרת ומיתה, והודיעך כי כשיחטא האדם ונהרג בא' מכל מיתות, שלא תחשוב שאין לו חלק, אלא באמת יש לו חלק, ולפיכך סמך זה המאמר. וע"ש בבאר שבע ש"כ לבאר למה מיאן רש"י בפירוש זה.

(ח) **כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב - העיר הבאר שבע**, הא אמרי' באיזה דוכתי דאיזה אינשי מזומנין לחיי העוה"ב, ומאי רבותא בהו, הרי כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. והביא שכבר הרגיש תוס' בכתובות (קג:): בזה, וכ' דמזומנין היינו בלא דין ובלא יסורין. אבל כ' שעדיין ק', שהרי יש עוד דוכתי שחכמים שאלו מה אני לחיי עוה"ב, ומה היתה שאלתן, הרי כל ישראל יש להם חלק. ואין לומר דחששו שמא יגרום החטא, דהא

מפרש"י, ומה שהביאו לפי זה הוא משום שלשון המשנה הוא "מן התורה", אבל ק' מכמה טעמים. א', דאמרי' בגמ' דכיון שהוא כפר בתחיה"מ, לכן אין לו חלק, ומשמע דמיירי שאינו מודה ומאמין כלל בתחיה"מ.

יב) ג' מלכים וד' הדיוטות אין להן חלק לעוה"ב- כ' הר"י מלוניל (גדפס בספר סנהדרי גדולה), דאע"פ שהיו הרבה מלכים והדיוטות רשעים, מ"מ נקט המשנה הני, לפי שהיו חכמים גדולים ודרשנים, והיו מכירים וכופרים. ובפיה"מ להרמב"ם כ' דזכר אלה לגודל מעלתם בחכמה, ושמא יחשוב החושב כי ברוב חכמתם וזכות התורה, שהיו יודעין אותה ידיעה גדולה, יש להן חלק, לכן הודיענו שיסודי האמונה נתקלקלו אצל אלו הנזכרים, ונסתפקו בקצתם, ולפיכך נדחו מחיי עוה"ב.

יג) בלעם - כ' בפיה"מ להרמב"ם, דזכר בלעם אף שאינו ישראל, לפי שחסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב, ולכן הודיעו כי בלעם מרשעי אומות העולם, ואין לו חלק לעוה"ב.

יד) וכל כך למה - העיר הבאר שבע, מ"ש שהק' הגמ' רק אהני ולא על שאר הני דתנן במתני'. וביאר דכל הני טעמא רבה איכא בהו, מפני שהוא מבזה להקב"ה, שאומר אין תורה מן השמים, ואפיקורס, וכו', ולכן שפיר מובן למה אין לו חלק לעוה"ב. אבל הכופר בתחיית המתים, אי"ז בזיון להקב"ה אלא למתים, דודאי יש יכולת לד' להחיותם, שהרי אליהו ואלישע ויחזקאל החיו המתים, אלא ע"כ אינו בזיון אלא למתים, ושפיר הק'. **והמהרש"א פ' דקו' הגמ' הוא אהא דהקדים כפירה בתחיית המתים לכפירה בד', ולזה תי' שהוא מדה כנגד מדה יותר משאר כפירות.**

טו) ודלמא קללת אלישע גרמה לי', דאריא"ר, קללם חכם אפי' על חנם היא באה - כ' הבאר שבע דודאי קללת אלישע לא הי' על חנם, אלא דק"ו הוא, אם על חנם היא באה, כ"ש שלא על חנם.

טז) אפי' בחנם היא באה - כ' הריטב"א במכות (יא.) דמ"מ לאו חנם ממש, דהא כתיב בכל אדם "קללת חנם לא תבא", אף בת"ח, אלא דכאן נצטער דוד בדבר על שלא גלה לו מיד, ולא שם את לבו לדרוש ק"ו, ולכן שפיר הי' מקום לקללה לחול.

יז) אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנין לו תרומה - פרש"י, שעתיד לחיות לעוה"ב. והק' הערוך לנר, מה שייך נתינת תרומה לעוה"ב, הרי אין בה אכילה ושתיה. ותי' דכמו דאמרי' ביומא (ה:) כיצד ילבישו בגדי כהונה לעתיד לבא, והיינו דכשיבא משיח, אף דאז עדיין לא יהי' תחיית המתים (וזה תלוי בראשונים, די"א שיהי' תחיית המתים לאיזה צדיקים בזמן משיח, ואכ"מ), מ"מ יחיו אהרן ובניו להורות העם הדרך אשר ילכו בה, ואז יתנו לו תרומה.

יח) וישראל נותנין לו תרומה - הק' העיון יעקב, הא אמרי' בעירובין (סג.) דכל הנותן מתנותיו לכהן א' מביא רעה לעולם. ותי' א) דאולי אהרן שאני, שהוא ראש לכל הכהנים, (ב) כמו דאמרי' מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ה"נ הכוונה הוא מחצה לאהרן ומחצה לבניו.

יט) למען יחזקו בתורת ד', כל המחזיק בתורת ד', יש לו מנת, וכו' - פי' העיון יעקב, דנראה מזה דכל המחזיק בתורת ד' ללמוד, אע"פ שאינו עדיין ת"ח גמור, יש לו מנת, משא"כ לתנא דב"ר ישמעאל, צריך שהי' ת"ח וחבר גמור כמו אהרן.

כ) מה ארי ספק דורס ואוכל, ספק אינו דורס ואוכל, אף כהן ע"ה, וכו' - פי' הערוך לנר, ע"פ מה דא' בתוס' בפסחים (מט:) דמה דאמרי' כל המשיא בתו לע"ה כמי שכפתו לפני ארי, היינו משום שאינו ממתין עד שתתפייס קודם שבא עליה. וי"ל דה"ה כאן, אולי דורס ואוכל, דהיינו דאינו ממתין עד שיטהר עצמו, אולי אינו דורס, ומטהר עצמו.

כא) שפתותיו דובכות בקבר - ע' בהערות להגרי"ש בבכורות (לא:) דפי' ע"פ דברי הוזהר, דכשנאמר דבר בשם אומרו, הוא בא לאותו מקום, ולכן נראה שיש לו איזה

שייכות להמקום היכא דנאמר דבר בשמו, ועי"ז יש לו איזה טובת הנאה מסוימת. עוד כ' הערוך לנר ביבמות (צז). דאף דאנו רואים שהגוף נרקב, מ"מ הא אי' בזוהר דנפשו של אדם נשארת בקבר כדמות האדם בחייו, ונקשרת עם רוחו בג"ע התחתון, ועם נשמתו עם ג"ע העליון.

(כב) ודלמא וקם העם הזה וזנה - הק' התורת חיים, הא ודאי משמעות הקרא הוא דקאי אדלקמ'י, ואיך למדין מזה הא דתחיית המתים מן התורה. ותי' ד"וקם" מיותר הוא, שהרי לא הי' צריך לכתוב אלא וזנה וכו', ולכן ע"כ בא לומר דיש לדרוש גם אדלעיל מיני'.

(כג) נקוטו מיהא פלגא בידייכו, דיודע מה שעתיד להיות - הק' הרמב"ם (תשובה ו', ה'), איך שייך לומר כן, הרי יש בחירה חפשית, וקרא זה משמע שגזר על ישראל לעבוד ע"ז. ותי' שלא גזר על איש פלוני הידוע שיהי' הוא הזונה, אלא כל א' וא' מאותן הזונים שעבדו ע"ז, אילו לא רצו לעבוד לא הי' עובד. וע' בהשגת הראב"ד שם, שכ' שאין בידיעת הבורא גזירה, וא"כ לא ק' כלום, ע"ש באריכות.